

Generációk közötti kölcsönhatások

Beszélgetés Nemes Judittal

JANKÓ JUDIT

Abigail Galéria, 2018. II. 15. – III. 30.

Nemes Judit festőművész a kurátora az Abigail Galéria február közepén megnyílt, geometrikus absztrakt mestereket bemutató *Két generáció* című tárlatának. Kiállításrendezéséről, a geometrikus absztrakt művészetről és a gyűjteményéről beszélgettünk.

Nem először próbálja ki magát kurátorként. Tavaly októberben ugyanitt egy nagyon izgalmas, 56-hoz kapcsolódó csoportos kiállítást rendezett a külföldön, főként Párizsban élő képzőművészek munkáiból.

NEMES JUDIT: Az 1956-os forradalomhoz kapcsolódó kiállításon nem az azonos alkotói stílus volt a rendezőelv. Külföldön élő idős művészeket kerestem fel, és kértem tőlük műveket, melyek arra az időszakra emlékeztették őket, amikor elhagyták az országot. 1956 szimbolikus időpont a számukra, ami megváltoztatta az életüket. A tárlat kapcsolódott a 60. emlékévhöz, de nem a forradalom napjaira reflektáló műveket kértünk, ilyen értelemben nem emlékkiállítás-rendezés volt a célunk.

Az Abigail Galériának van egy kiállítássorozata *Próféták hazatérnek* címmel, melyben külföldön kariert befutott magyar származású művészeket mutatnak be a hazai közönségnek. Tulajdonképp ehhez kapcsolódva, egyfajta különkiadásnak szánta Hajdú Katalin, a galéria vezetője a tárlatot, amikor felkért, de teljesen szabad kezet kaptam a koncepcióhoz. A franciaországi művészeket jól ismerem, hiszen 1989-től 2009-ig Párizsban éltem. Kézenfekvő volt, hogy közülük válogassak. Mindenki, akit megkerestem, hogy művet kérjek tőle, sorsfordító időszaknak

kivételtől eltekintve, mint Victor Vasarely vagy Pierre Székely, akinek a Nagyvárad téren ott áll az a hatalmas szobra. De a többségről nem vettem tudomást, és bennem is csak most tudatosult, milyen mélyen, mekkora fájdalmat okozott ez bennük. Kivétel nélkül azt az attitűdöt érzékeltem, hogy végre a haza mégis-csak érdekli irántuk.

A mostani kiállítás a geometrikus absztrakt irányzathoz kötődik. Miként indult el ebbe az irányba?

CSIKY TIBOR: *Cím nélkül*, 1965, mahagóni, 25,5×60,5 cm, HUNGART © 2018

nevezte életének ezt a periódusát akkor is, ha borzasztó megpróbáltatásokon kellett keresztülmennie, és megszenvedte az emigráció kezdeti éveit. Szívesen adtak munkákat, és amikor azt kértük, fogalmazták meg pár mondatban, mit jelent nekik 56, nagyon személyes gondolatokat osztottak meg velünk. Volt, aki azt mondta, 56 jelentőségéről köteteket tudna írni, de olyan fájdalmas téma, hogy egy mondat is felzaklatja. Művészetük kint teljesedett ki, de mégis létezik egy eltéphetetlen szál a szülőhazához. Nagy örömet okozott nekik az itthoni bemutatkozás. Volt, akit elítéltek hazaárulásért, családját meghurcolták. A Kádár-rendszer idején ők hivatalosan nem létező művészek voltak – egy-két

N.J.: Egy művészi életpálya mindig a kereséshez, a problémamegoldásokhoz kötődik. Szó nincs arról, hogy én mindig tudtam volna, merre van előre. Amikor tizenévesként, 1965–66 táján elkezdtem alkotni, még nagyon nehezen lehetett anyagot venni a Művészellátótól, az a támogatott kategória kiváltsága volt. Csurgatással, égetéssel kezdtem egyfajta gesztusfestészetet, ipari festéket használtam hozzá, és csak jóval később szembesültem azzal, hogy ezt a festési módot külföldön már mások is művelték. A hivatal a figurális festészetet pártolta, hiszen absztrakt művekkel nem lehet úgy megmutatni

LANTOS FERENC: *Requiem*, 2011, akril, vászon, 70×102 cm
HUNGART © 2018

a szocializmus nagyszerűségét, mint egy szocialista realista stílusban megfestett izzadó kohással. Aki, mint például Gyarmathy Tihamér, kitartott a nonfigurativitás mellett, nem jutott kiállítási lehetőséghez. Hosszú idő kellett ahhoz, hogy kialakítsam a magam rendszerét permutáció által rendszerezett kompozíciókkal létrehozott geometrikus absztrakt művekkel.

Két generáció a kiállítás címe. Mit kell ezen érteni?

N. J.: Eltelt már elég idő ahhoz, hogy lássuk, idős és nagy formátumú művészek milyen hatást gyakoroltak a későbbi generációkra. Egyáltalán nem biztos, hogy ténylegesen azok hatottak, akik az egyetemen oktattak, hiszen az igazán jó tanárok hagyják, hogy a tanítványok megtalálják a saját hangjukat, és nem az a jó tanítvány, aki azt csinálja, amit a mestere. Egymásra hatások, kölcsönzések, azonos nézőpontok, folytatások, kiegészítések – leginkább ezek a kapcsolódási pontok érdekeltek, és az, hogy a fiatalabbak mit tudtak elfogadni egy előtűk járó generációtól. Kerültem a Mester és tanítvány címet, mert itt olyan tanítványok szerepelnek, akik időközben

GÁLYÁSZ ANETT: *Kompozíció IV.*, 2010, olaj, fa, 53×60 cm
HUNGART © 2018

maguk is mesterré váltak. Izgalmas párosok születtek idős művészek és harmincas éveikben járó fiatalok kapcsolódásaiból.

Milyen konkrét szempontok alapján születtek meg a kiállítás művészpárosai?

N. J.: Az idős művészeket megkértem, ajánljanak valakit, akit valamilyen szempontból a művészetük folytatójának tartanak. Konok Tamás Horváth Juditot említette, akinek ugyan színelméletet tanított az egyetemen, de egész másképp használja a színeket, mégis érez egyfajta közös alapot. Nádler István Wolsky Andrászt választotta, a Nyílt Struktúrák Egyesületnek (OSAS) mindketten tagjai. Nádler sokszorosított grafikai anyagot adott, melynek eredetije a Kiscelli Múzeum oratóriumában volt kiállítva tavaly áprilisban a *Hét utolsó szó – Hommage à Esterházy Péter* című kiállításon.

Fajó János évtizedeken keresztül vezetett Tokajban, Szerencsen és más helyszíneken művésztáborokat, most a jóval fiatalabb Marafkó Bencét és Gályász Anettet választotta. A Hetey Katalin–Fejtő Rózsi-páros más szempontból érdekes. Amikor Konok Tamásnak mondtam, hogy Hetey Katitól is szeretnék kérni művet és segítsen, vajon

Kati kit választana, azonnal rávágta Fejtő Rózsi nevét. Fejtő Ferencsel és feleségével mi is jó barátságban voltunk Franciaországban, olyannyira, hogy felesége halála után Feri engem kért meg művei digitális archiválásra, így alaposan megismertem Fejtő Rózsi munkásságát. A Konok–Hetey-páros is sok időt töltött a Fejtő családdal, Kati sokat segített Rózsinak festészeti kérdésekben is. Fejtő Rózsi művészetét itthon szinte egyáltalán nem ismerik, csupán annyit tudnak róla, hogy a férje első számú munkatársa volt, gépelte a cikkeit, kevés ideje jutott a saját dolgaira. Mikor rendszereztem Rózsi munkáit, Fejtő megjegyezte, mennyire sajnálja, hogy nem született még több mű. Magas labda volt, le is ütöttem azzal: Ferikém, pontosan azért nincs több Fejtő Rózsi-kép, mert te rengeteg munkát adtál neki. Elnevelte magát, mert ezt ő is tudta. Nagyon érdekes Fejtő Rózsi művészete. Régi elhárításom megismertetni azokat a művészeket az itthoni közönséggel, akiket elfelejtettek vagy soha nem is fedeztek fel – Fejtő Rózsi egyike ezeknek. Igazi kuriózuma a tárlatnak,

hiszen először látható. A férjemmel közösen felépített műgyűjteményünkben egyébként számos ilyen „ismeretlen” művész található.

A kiállítás szobrászati anyaga miként állt össze?

N. J.: Amikor végiggondoltam, hogy kik voltak azok a kreatív művészek, akik vonzották magukhoz a fiatalokat, beugrott Csiky Tibor neve, aki nagy hatással volt a következő szobrászgenerációra. Kiss Éva, a hagyatékának őrzője ajánlotta Nemes Ferencet, Heritesz Gábort, Budahelyi Tibort, Nagámit, a fiatalabb generációt, aki velem együtt dolgozott, és testközelből ismerték a munkáit, megoldásait, anyaghasználatát.

Mondhatjuk, hogy ez egy tisztán geometrikus absztrakt kiállítás?

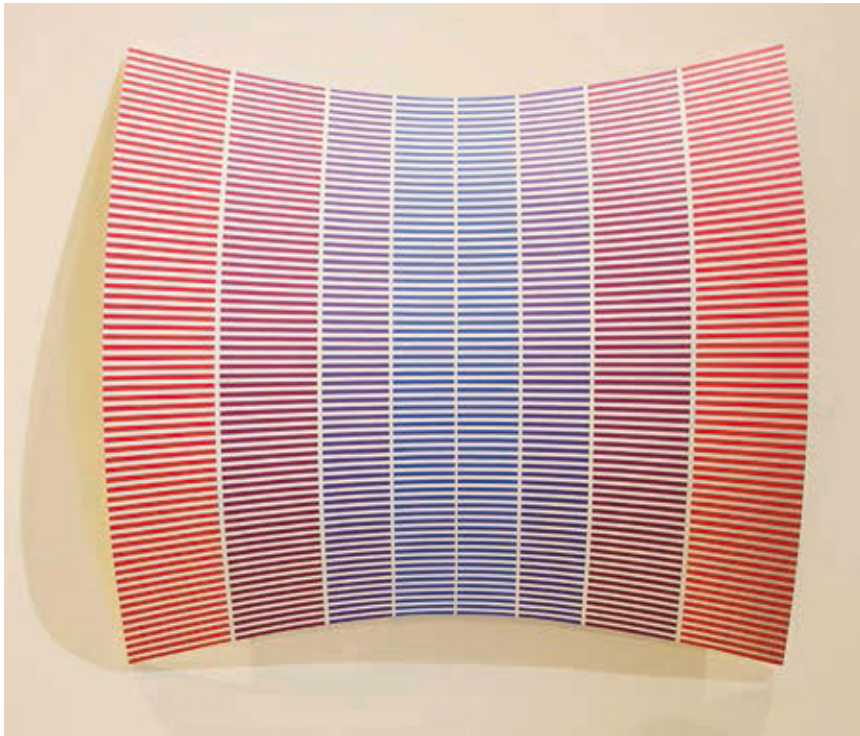
N. J.: Mondhatjuk, bár a fiatalok többnyire olyan munkákat adtak, amelyek műfajilag a kép és a szobor közt helyezkednek el, inkább objektumok. Ma már fellazultak a műfaji határok, a fiatalok szabadon bánnak a térrel.

Saját művészeti pályáján épp mivel foglalkozik?

N. J.: Folytatom azt a permutációs sorozatot, amit tíz éve elkezdtem, ami nem azt jelenti, hogy ugyanazt végzem az unalomig. Rengeteg variációja van egy-egy kompozíciós témának, mindig újabb vonulatok és utak nyílnak. 1995-ben, Bartók halálának évfordulóján szerveztek egy *Hommage à Bartók*-kiállítást, amire én is felkérést kaptam. Akkor gondolkodtam el először, hogyan lehet a zenét láthatóvá tenni. Végül megfestett papírszeleteknek más hordozóra való applikálásával reliefszerű munkát készítettem Bartók *Mikrokozmoszára*. Az ilyenfajta papírmunkáimat azóta is zenei címmel látom el. Próbálok a zenei szabályokat, az ismétlődést, pontot-ellenpontot, a ritmust, a magas és mély hangok képi megfogalmazását vizualizálni.

Az objektumok, a festett tárgyak, kanalak, sámfák kijelölte vonalat is folytatja még?

N. J.: Az elmúlt 25 évben sok ilyen készítettem, kísérletező szándékkal, s bár ezeket soha nem terveztem kiállítani, váratlan sikert arattak. A kanalakat 1993-ban kezdtem megfesteni a balatoni nyaralónkban, mert festékem ugyan volt, de nem volt mire festeni, mire megtaláltam a nagymama alpaka étkészletét. A kaptafákra francia bolhapiacokon találtam rá, megtetszett, milyen fantasztikus formavilága van ezeknek a régi daraboknak. Mindig is szerettem az ilyen rekuperációt, új életet adni a talált tárgyaknak.

BENEDEK BARNA: *Térgörbület*, 2017, akril, vászon, 85×90×12 cm, HUNGART © 2018

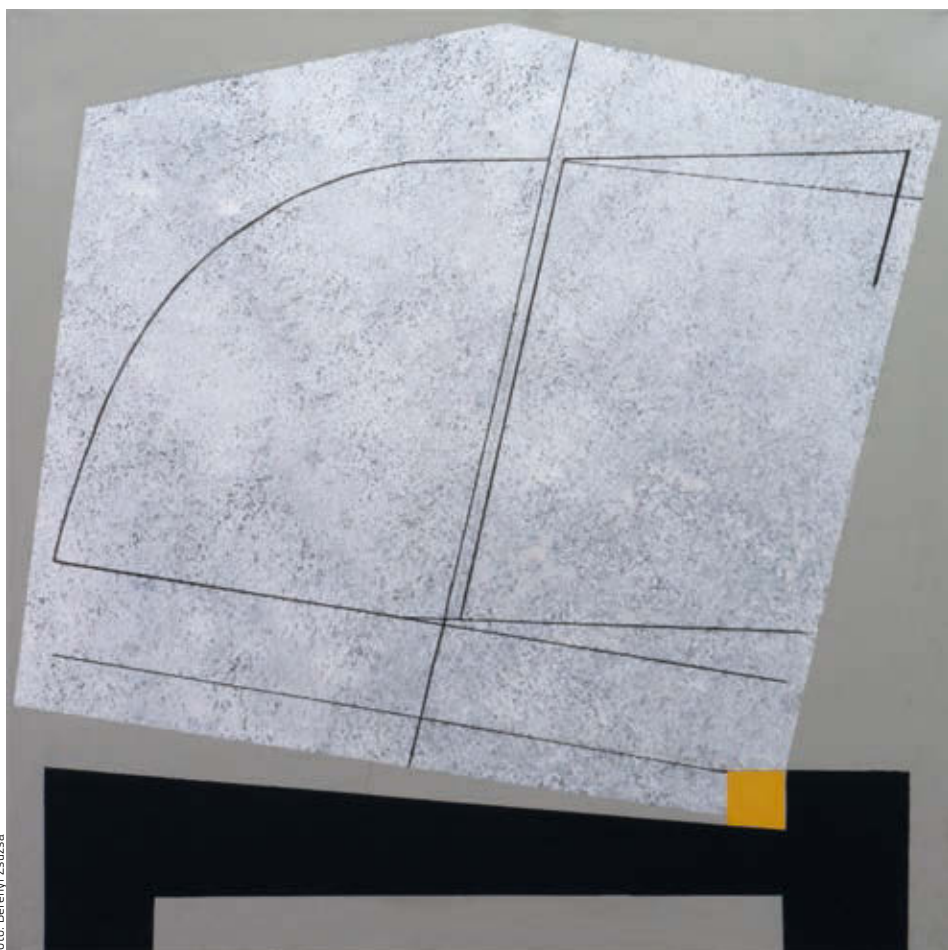

SERÉNYI ZSIGMOND: *Terek és struktúrák*, é.n., akril, vászon, 80×80 cm, HUNGART © 2018

Férjével együtt gazdag műgyűjteményt birtokolnak, amelyből az elmúlt években több kiállítás is látható volt. Milyen tervei vannak a kollekciónak kapcsolatban?

N. J.: Szeretnénk a gyűjteményünket valamilyen formában a köznek átadni. Nagy arányban tartalmaz nemzetközi anyagot, és több ország közt teremt kapcsolatot azzal együtt, hogy a magyar része is fontos. Mikor hazaköltöttünk Hollandiából, eldöntöttük, hogy szeretnénk valahová tartós letétbe helyezni a gyűjteményt, és elkezdtük keresni a lehetőségeket. Több város nyitott a gyűjtemény befogadására, de a fenntartására, működtetésére nehezen teremtene forrásokat. Ha sikerül megtalálnunk a helyszínt, átgondolt letéti szerződést kell kidolgoznunk. Fontosnak tartom, hogy élő maradjon a gyűjtemény, az állandó törzanyag mellett időről időre bizonyos szempontok szerint lehessen változtatni a bemutatottakon, kiegészíteni azokat új szempontok szerint.

A rendszerezés, amit mostanában végzek, önmagában is tanulságos, mivel annak során markánsan kirajzolódnak a kollekciónak fő vonalai. Persze eddig sem volt titok, hiszen mi gyűjtöttük, de izgalmas látni az anyag szerkezetét. Tavaly készítettünk egy katalógust a fotógyűjteményünkről, és annak három vonulata kiállításra került Újpesten a Mozdonymúzeumban, a FUGA-ban és a Gregersen Art Pointban. A franciaországi művészek alkotásait összefogó gyűjteményi rész is jelentős, ebből most készítjük elő kiállításokat. A gyűjtemény magja a geometrikus absztrakt alkotásokat tartalmazza. Ennek egy része Szentendrén volt kiállítva, a másik áprilisban Budapesten lesz, a második kötetünk ez alkalommal jelenik meg. Gazdag kollekciónk van dél-amerikai művészek geometrikus absztrakt munkáiból is. Egy komplett kiállítási anyagot gyűjtöttünk össze kinetikus, optikus körbe tartozó művekből. Kis szelete a műveknek antik, köztük izgalmas olajlámpásokkal, szobrocskákkal, vázákkal, valamint a Hollandiában vásárolt, 17. századi fali csempékkel, melyekből a színes virágosokat gyűjtöttem, a fehér-kék darabokból pedig a harcosokat ábrázolókat.

fotó: Berényi Zsuzsa

KONOK TAMÁS: *Sárga akcentus*, 2017, akril, vászon, 60×60 cm, HUNGART © 2018

KONOK TAMÁS: *Centrikus tér*, 1980, akril, vászon, 47×61 cm, HUNGART © 2018